

életképekben az igazságszolgáltatás karmai elől menekül az istenadta nép, cihákkal megrakott biciklin, mint sátorfájukat szedő vándorcirkuszosok. Tekeriné (Máhr Ági) extra adaggal is – egy, a gyerekekkel incselkedő, harsány bohóc gesztusaival – púpozza a komikumot. Pompeius (Baj László), a kerítő – hivatalos foglalkozása szerint csapos – kicsit kilóg a kompániából. Hasonszőrű társai eszén is túljáró drogdílernek tűnik: szívesen számol pénzkötegeket, ha senki sem látja, és Escalut diszkrétén keni meg, hogy szabadon eresszék. Hólyagnak (Molnár Erik) már a központi idegrendszerét kezdi ki a vérba. A nagyszájú Lucio (Harsányi Attila) a fellazult erkölcsöket meglovagoló, elkényelmesedett opportunistá: inkább vakarózik, mint hogy a „felelősség” szó eszébe jusson.

A példastatuálásra kiszemelt jegyespár képtelen életre, halálra, tiszta szerelemre. Claudio (Chajnoczki Balázs) inkább az aljanéphez tartozik mind artistajelmezét, mind nyafogását tekintve. Júlia (Kecskeméti Edina) fülsüketítően, hiteltelenül ordít (pedig örületére még magyarázat is akad, hiszen már vajúdik, amikor ide-oda ráncigálja a Herceg). Marianna (Sipos Vera) talán szervilis természete okán ragaszkodik Angelóhoz – megmossa a Herceg lábát, s néhány utalásból arra következtethetünk, hogy szolgáltatásai ennél széleskörűbbek. A Porkolábnál (Aron László), a rabok félős jóakarójánál jobban kiaknázza lehetőségeit a kenőpénzt elfogadó, egyébként derék Escalus (Bósze György). Fandl Ferenc jó szándékúra formálja Angelót: a helytartó igyekszik megfelelni feladatának, buzgón tanulmányozza a régóta porosodó törvénykönyvet, és erkölcsi veszteségével teljesen tisztában van. Ebbe a képbe azonban nem illik bele eredendő gazembersége: hogy Mariannát a hozomány hiánya miatt hagyta el, s hogy Claudiót ígérete ellenére mégis kivé-

gezteti. Izabella szüzességmániája valószínűleg már Shakespeare korában is hiteltelen lehetett, Fabók Mariann alakításában azonban a balladák ártatlan, szűz áldozatának tűnik.

Az előadás utolsó jelentében a Herceg egyre kéjesebben várja az általa megrendezett végkifejletet. Halasztgatja a pillanatot – elmegy és visszajön, Angelóra bizza az igazságszolgáltatást, kicsit még megtérdepelteti a már százszor megalázott nőt –, hogy egy orgazmikus pillanatban áradhasson szét az uralkodói akarat.

Egyik utolsó gesztusával szélnek ereszti a börtönben hosszú ideje sínylődő rabot. Az alkoholizmusba belehülyült, vén Bernát (Szegedi Dezső) szétnéz a világban, s egy szempillantás alatt dönt. Visszamenekül a börtönbe, hogy szabad maradhasson.

WILLIAM SHAKESPEARE: SZEGET SZEGGEL (Miskolci Nemzeti Színház)

Díszlettervező: Juray Fabri. **Jelmez:** Berzsenyi Krisztina. **Dramaturg:** Horváth Barbara. **Színpadmester:** Farkas Gábor. **Ügyelő:** Orehovszky Zsófia. **Súgó:** Reitner Krisztina. **Rendezőasszisztens:** Pöltz Júlia. **Rendező:** Radoslav Milenković.

Szereplők: Kaszás Géza, Fandl Ferenc, Bósze György, Chajnoczki Balázs, Harsányi Attila, Áron László, Osváth Tibor, M. Szilágyi Lajos, Hunyadkürti István, Molnár Erik, Máhr Ági, Baj László, Lukács Gábor, Szegedi Dezső, Fabók Mariann, Sipos Vera, Kecskeméti Edina, Orth Éva, Jambrik Boglárka, Csizmadia Mónika.

Koltai Tamás

A hanyatlás parabolája

ROLAND SCHIMMELPFENNIG: AZ ÁLLATOK BIRODALMA

Mi történik, ha a Zebra nem viszi át az Oroszlánt a vízben? Akkor az Oroszlán meghal a tűzvészben. A vízben viszont jön a krokodil. Kit fog bekapni? A dolog nemcsak individuális szempontból döntő, ez birodalmi kérdés, mivel az állatok királyáról és a trónkövetelőről van szó. De nem úgy, ahogy gondolnánk. Az állatok királya – Schimmelpfennignél – a Zebra, az Oroszlán csupán pályázik a posztra, azzal az érvel, hogy ő az erősebb, a nagyobb és az okosabb. Ez egy

demokratikus királyválasztás, mindenki érvelhet, amiből kiderül, hogy vannak erősebbek, nagyobbak és okosabbak az Oroszlánnál. Ezt feltűnően sokan állítják, többnyire magukról.

Schimmelpfennig nem ezópusi állatmesét írt, hanem színházi példázatot. Az *állatok birodalma* színházban játszódik, az állatok egy darab szereplői, azaz színészek. Ha a színház a színházról szól, az gyakran az üresség jele. A színházi emberek azt hiszik, hogy

a színház dolgai rajtuk kívül másokat is érdekelnek. Talán így is volt, amikor még volt disztíngvált polgári színház és disztíngvált polgári közönség, s a kulisszák mögötti világ pajzán sejtéseket, pletykákat és szerelmi titkokat kínált. Az akkori nézők ezt szerették. Ma inkább azért választanak a színházak színházi darabokat, hogy fölhívják a figyelmet saját fontosságukra, holott ezt éppen nem színházi darabokkal kellene. Néha

még a nem színházi darabokat is színházi környezetbe helyezik, hogy jelezzék, mennyire nélkülözhetetlenek. Süllyednek lefelé – ami súlytalanságuk miatt meglepő –, és közben azt kiabálják, hogy mentsetek meg a színházat.

A negyvenen épp hogy túl még mindig fiatalnak számító német darabgyáros – jó tíz év alatt kétszer annyi színpadi mű – bár nem valami nagy tehetség, de a nyafogásnál azért többre tartja magát. Legalább van benne ironia. A színészek, akiket megírt, már hat éve játszó az állatmesét, mindennap, hétvégén többször, egyesek a bemutató óta egyfolytában. Ez önmagában siralmas, de mint probléma továbbra sem tartozik a közre, ilyen a színházi ipar, amely a nézőnek teátrális rágógumit, a színésznek megélhetést nyújt, a művészethez semmi köze, és tévedés azt gondolni, hogy ha nem a heti *en suite* színházi futószalag működik, hanem repertoárban, más előadások társaságában megy a darab ugyanilyen hosszú ideig, akkor jelentős a különbség. Még akkor sem feltétlenül, ha rövidebb ideig megy, abból is lehet színházi kényszermunka. Schimmelpfennig ez utóbbiról beszél. Az állatok birodalmának hierarchiája megismétlődik az emberek birodalmában. Vége lesz az eddigi sorozatnak, új era jön, egyesekkel „már tárgyalnak”, másokkal nem, föllép a „zebra vagy oroszlán?” effektus, kérdés, hogy ki mellé érdemes állni, esetleg a kettő között röpködni, mint a marabu. Az öldöklés a túlélésért folyik – munka nélküli férfi színészek például fejkendőt húzva elmehetnek libanoni és iráni takarítónőnek egy tisztítócéghez –, és az eredmény eléggé siralmas. Akik eddig az Oroszlánt, a Vadmacskát, az Antilopot, a Marabut

játszották, ezután a Tükörtojást, a Borsdarálót, a Pirítóskenyeret és az Összepréselt Műanyag Ketchuposflakont fogják játszani.

Némileg igazságtalan lenne azt mondani, hogy a Schimmelpfennig által megírtakhoz hasonló játszódt (játszódik) le a kecskeméti Katona József Színházban, amely bemutatta a darabot. Miért *pont* a kecskeméti Katona József Színházban? Miért *csak* a kecskeméti Katona József Színházban? Hát a többiben? Hány színész játszik Tükörtojást és Pirítóskenyeret a milliós nézettségű televíziós szappanoperákban is? És miért csak a „színművészetről” beszélünk, amikor az *állatok birodalma* messze túlterjed azon: az önjelölt királyok, akarnokok, törtető, hízelkedők territóriumára országos és határtalan, akárcsak a megélhetésért folytatott túlekedés. Naponta ugyanazt játsszuk hat (vagy húsz?) éve, a nívó pedig – a milióhoz illő hasonlattal – a béka feneké alá süllyed.

A darab egyik szereplője említi „a hanyatlás paraboláját”. Erről van szó, ezt látjuk, ha körülnézünk. Schimmelpfennig nem tanúsít túl nagy írói erudíciót – szokása szerint egyes szám harmadik személyben írt dialógusimitációival, amelyekben a szereplők elmondják, mit tesznek, rendesen megkönnyíti a saját dolgát –, de még mindig az általánosan lebutított szellemi igény fölött teljesít. Az előadás pedig meglehetősen maliciózus, ami fordítóként és rendezőként egyaránt Bodolay Géza sajátja. A németek valószínűleg szálkásabban játsszák – az eredeti bemutató a berlini Deutsches Theaterben volt –, mi pedig saftosabban, a különbség alighanem kifejezi a két kultúra különbségét. Ami ott intellektuális provokáció, az nálunk vidéki valóság (nem

BALRA:
Kéner Gabriella
(Zsiráf),
Király Attila
(Zebra) és
Gidró Katalin
(Vadmacska)

JOBBRA:
Sorbán Csaba
(Tükrörtójas),
Fazakas Géza
(Összepréselt
Műanyag
Ketchupos-
flakon),
Gidró Katalin
(Borsdaráló),
Makranczi Zalán
(Chris)
és Magyar Éva
(Pirítóskenyér)

Walter Péter
felvételei

földrajzi értelemben). Mindenesetre az állatmese-szín-
darab narratívája meglehetősen provinciális hitelesség-
gel jelenik meg ahhoz – a hatást markánsan erősítik
Benedek Mari nagyszerű fantáziát és kisszerű lepusz-
tultságot egyesítő jelmezei –, hogy el tudjuk képzelni
mögötte az egész, tipikusan lenyúzott magyar elő-
adást. A gyerekszínházi játékmánír és az öltözői szí-
nészmánír elég az *on stage* és az *off stage* különbségé-
nek érzékeltetéséhez. Mindez nemigen lép túl az élet
és a szerep kettősségének közhelyein – amit a közön-
ség jó esetben ihletnek lát, az egymás közt rossz eset-
ben undor –, és csak ritkán rejt mélyebb szellemessé-
get. Ilyen például, amikor a Marabut játszó Fazakas
Géza a vállán lévő mély sebről panaszkodik, amely
évek óta tátong a naponta felragasztott szárny alatt.
Fazakas meg tudja mutatni a figura szívszorító eset-
lenségét, ahogy Sorbán Csaba (Oroszlán) a lázadással
kacérkodó elkeseredettséget, Gidró Katalin (Vadmacs-
ka) a védőpajzsként fölvetett naivitást, Magyar Éva
(Antilop) a helyzethez való alkalmazkodást. Nem túl
sok lehetőség, de a többieknek – két kivétellel – nem
jut ennyi.

Az egyik kivétel Király Attila, ő a Zebra jelmeze alatt
Frankie karakterét is megfogalmazhatja, azét a színé-
szét, aki megpróbál kitörni. Frankie számára
Schimmelpfennig legalább írt egy helyzetet, amelyben
lecsap a Chris nevű rendezőre, szinte csapdába ejti, azt
remélve, hogy jobb szerephez jut általa. Csakhogy
Chris iránytalan, szétszórt, narcisztikus figura, nem
jut vele semmire. Kettőjük jelenete önálló epizód a da-
rabon belül, nem túl eredeti, mégis az előadás legjobb
része. Ebben Király Attila segédletével Makranczi

Zaláné az érdem, aki Chris szerepében kiemelkedően
jó. Laza és lezser csávót játszik, aki önmagán kívül
semmire sem tud összpontosítani, saját *attitűdjét*
viszont, mintha spontán módon tenné, szüntelenül
vigyázza, szemüvegét, haját igazítja, pózol, tükörben
figyeli előnyösnek kipróbált mozdulatait, rájátszik élet-
szerűtlen életvitelére („elfelejti” a szállodáját, a szoba-
számát, a várost, sőt az országot, ahová vendégszere-
pelni megy, ismerősei telefonszámát, s hogy hová tet-
te a papírt, amelyre föl vannak írva), s eközben a
nagyképűen üres szakmai kommunikáció verbális és
gesztuskészletével mond „véleményt” (valójában sem-
mit) arról, amire vagy akire még csak nem is emlék-
szik. Csupa színházi bennfenntesség ez is, de rendkí-
vül szórakoztató, és Makranczi Zalán jelentékeny szí-
nészki fejlődéséről tanúskodik.

ROLAND SCHIMMELPFENNIG:
AZ ÁLLATOK BIRODALMA
(kecskeméti Katona József Színház és
a Zalai Nyári Színházak Kht.
közös produkciója)

Díszlet: Mira János. Jelmez: Benedek Mari. A ren-
dező munkatársai: Márton Andrea és Hollós Gábor.

Rendező: Bodolay.

Szereplők: Sorbán Csaba, Fazakas Géza, Gidró
Katalin, Magyar Éva, Király Attila, Makranczi Zalán,
Balogh Erika, Kéner Gabriella, Báhner Péter, Bori
Tamás.